

۲۰۶۲۸۲۳
۵۸ ۹۱۸

سکه‌شناسی سلوکی

(با تأکید بر مجموعه سکه‌های موزه بوعلی همدان)

تألیف

دکتر زهرا علی نژاد

دانش‌آموخته دکترای باستان‌شناسی دانشگاه تهران

دکتر مصطفی ده پهلوان

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

شماره انتشار ۴۱۱۰

شماره مسلسل ۱۰۱۴۶

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	علی‌نژاد، زهرا، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	سکه‌شناسی سلوکی (با تأکید بر مجموعه سکه‌های موزه بوعلی همدان) / تألیف زهرا علی‌نژاد، مصطفی ده‌پهلوان.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	ع، ۱۹۱ ص:؛ مصور، جدول: ۲۹×۲۲ س.م.
فروست	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۱۱۰.
شابک	978-964-03-7411-5
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا:
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سکه‌های سلوکی
موضوع	Coins, Seleucid
موضوع	سکه‌شناسی-- ایران
موضوع	Numismatics- Iran
موضوع	سکه‌های ایرانی-- ایران-- همدان
موضوع	Coins, Iranian- Iran- Hamadan
شماره افزوده	ده‌پهلوان، مصطفی، ۱۳۶۰-
شناسه افزود	موزه بوعلی سینا
شناسه افزوده	Bu Ali Sina Museum
شناسه افزود	دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
شناسه افزود	University of Tehran. Press
رده‌بندی کنگره	CJ۳۷۵۶ ۱۳۹۸
رده‌بندی دیویی	۷۳۷/۴۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۳۸۰۰۰۰

این کتاب مشمول قانون حمایت از حق نشر است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، رایجی در وب‌گاه‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به چاپ رسیده است.)

عنوان: سکه‌شناسی سلوکی: با تأکید بر مجموعه سکه‌های موزه بوعلی همدان
تألیف: دکتر زهرا علی‌نژاد- دکتر مصطفی ده‌پهلوان
عکاسی سکه‌های موزه بوعلی همدان: مدیا رحمانی
عکس روی جلد: سکه سلوکوس اول با شماره اموال ۶۵۴۲ از موزه بوعلی همدان
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۳۹۸
شمارگان: ۲۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها: ۴۲۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: http://press.ut.ac.ir
پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

ج	چکیده
ح	دیباچه
د	علائم اختصاری
ز	مقدمه

۱	فصل اول: سکه در نظام اقتصادی حکومت سلوکی
۱.۱	۱. درآمد
۲.۱	۲. سکه زنی سلوکی؛ اقتصاد سلطنتی یا شهری
۳.۱	۳. سکه و اهمیت آن در نظام اقتصادی سلوکی
۱.۳.۱	۱. کاربدهای سکه در اقتصاد سلوکی
۱.۱.۳.۱	۱. درآمد
۲.۱.۳.۱	۲. هزینه ها
۴.۱	۴. تحولات نظام سکه زنی از هخامنشی تا سلوکی
۱.۴.۱	۱. نظام سکه زنی هخامنشی
۲.۴.۱	۲. پس از هخامنشیان
۲.۴.۱	۲. نظام سکه زنی مقدونی
۴.۴.۱	۴. سکه زنی جانشینان اسکندر (دیادوخا)
۵.۴.۱	۵. انواع سکه در دوره سلوکی
۵.۱	۵. ضرابخانه های سلوکی و سیاست سکه زنی
۶.۱	۶. گردش سکه ها در دوره سلوکی
۷.۱	۷. نتیجه گیری

۲۹	فصل دوم: کاتالوگ سکه های سلوکی موزه همدان
----	---

۷۹	فصل سوم: تحولات سکه زنی دوره سلوکی و بررسی این تحولات در سکه های موزه بوعلی همدان
۱.۳	۱. درآمد
۲.۳	۲. تحولات سکه زنی نقره در دوره سلوکی
۳.۳	۳. تحلیل گونه شناسی سکه های نقره سلوکی موزه بوعلی همدان

۱۱۵	فصل چهارم: تحلیل
۱.۴	۱. تحلیل آماری
۱.۱.۴	۱.۱.۴. فراوانی سکه های سلوکی موزه بوعلی همدان در ۵ منطقه جغرافیایی سلوکیان

- ۱۱۹..... ۲.۱.۴. بررسی سکه‌های شاهان مختلف در پنج منطقه اصلی سلوکی
- ۱۲۳..... ۲.۴. تحلیل غلظت عناصر موجود حاصل از آنالیز پیکسی (PIXE)
- ۱۲۳..... ۱.۲.۴. سکه‌های سلوکی
- ۱۳۱..... ۲.۲.۴. سکه‌های هخامنشی، اسکندر و دیادوخ‌ها
- ۱۳۱..... ۳.۴. تحلیل وزن سکه‌ها

- ۱۳۳..... سخن پایانی
- ۱۳۷..... منابع و مآخذ
- ۱۴۳..... واژه‌نامه
- ۱۴۷..... لوح سکه‌های موزه همدان

چکیده

سلوکیان مانند پتولمی‌ها و سایر شاهان هلنیستی، توجه زیادی به نظام سکه‌زنی داشته‌اند که به طور مستقیم به پیروی از نظام سکه‌زنی اسکندر بوده است. نظام سکه زنی استاندارد آتیکی که توسط اسکندر به یک نظام سکه زنی جهانی تبدیل شد در سرزمین‌های شرقی به ویژه میانرودان، ایران و باختر که نظام اقتصادی آنها بر پایه نظام داد و ستد کالا بوده است مورد توجه بسیاری قرار گرفت و تا اواخر دوره سلوکی به صورت سیستمی نظام‌مند در اقتصاد شهرهای شرقی این دوره به کار گرفته شد و به مرور زمان جایگزین اقتصاد مبتنی بر دادوستد کالا شد. بنابراین پرسش اصلی که در اینجا مطرح می‌شود این است، با وجود اینکه بخش بزرگی از نظام اقتصادی در شرق امپراتوری سلوکی مبتنی بر دادوستد کالا بوده، چه مقدار از اقتصاد سلوکی وابسته به سکه زنی بوده است؟ اقتصاد مبتنی بر دادوستد از دوره هخامنشی تا دوره سلوکی به چه صورت تغییر یافته است؟ نظام سکه‌زنی سلوکی می‌توانسته متأثر از سیستم سکه زنی شهرهای هخامنشی باشد؟ با وجود تحولات و آشفتگی‌های سیاسی از دوره هخامنشی تا دوره سلوکی و نبردهای زیادی که بر سر قدرت و جانشینی اسکندر وجود داشته است چه تغییراتی در مقدار عناصر به کار رفته در سکه‌ها وجود داشته است؟ بنابر پرسش‌های مطرح شده، این مقاله از سکه‌های موزه بوعلی همدان که شامل سکه‌های هر سه دوره هخامنشی، مقدونی و سلوکیان می‌شده، مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته‌اند.

با توجه به اهداف و پرسش‌های حاضر در ابتدا بر اساس منابع اقتصادی کلاسیک به سکه زنی و اهمیت آن در نظام اقتصادی سلوکی پرداخته شد و سپس با استفاده از کتاب‌ها و اسناد نوشتاری این دوره مقدار درآمدها و هزینه‌های وابسته به سکه در حکومت شناسایی شدند. برای چگونگی تأثیرپذیری نظام سکه‌زنی شاهان سلوکی از شهرهای هخامنشی و اسکندر به تحلیل نظام‌های مختلف سکه زنی از دوره هخامنشی تا سلوکی و تفاوت‌های بین آنها پرداخته شد و سپس با استفاده از روش پیکسی (PIXE) یا «گسیل پرتو X» در اثر برانگیختگی با پروتون غلظت عناصر موجود در سکه‌های سلوکی از آغاز تا پایان و سکه‌های هخامنشی، اسکندر، دیادوخ‌ها و سلوکیان مورد بررسی قرار گرفت. سکه‌های چهار ضرابخانه اصلی سارگی (انتاکیه اورنتس، سلوکیه دجله، شوش و اکباتان) نیز برای شناسایی غلظت عناصر و درک بهتر از شرایط اقتصادی، تحت آنالیز پیکسی قرار گرفتند.

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که سکه‌های مجموعه همدان تماماً مطابق با نظام استاندارد سکه زنی آتیک و همواره با تغییرات سیاسی و اقتصادی دوره سلوکی از ابتدا تا انتها هماهنگ بوده‌اند. علی‌رغم تفاوت‌های اساسی در هدف سکه‌زنی، کاربردهای سکه، نظام‌های سکه زنی، سیاست‌های اقتصادی و سکه زنی و در نهایت نظام اداری هخامنشی با سلوکیان درصد غلظت عناصر به کار رفته در سکه‌های آنها یکسان بوده است. آنالیز سکه‌های سلوکی نیز نشان داده‌اند که سیاست سکه زنی از اسکندر سوم تا دوره سلوکی تابع سیاست و روند ثابتی بوده است و تمامی عناصر سکه‌ها در کل امپراتوری در قلمرو شاهی رومی تحت کنترل بوده است. شرایط اقتصادی فرمانروایان مختلف تأثیری بر تغییر عناصر ارزشمند سکه تا دوره اسکندر اول نداشته است و تغییرات اصلی از زمان دمتریوس دوم آغاز می‌شوند.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد سلوکی، سکه‌زنی، موزه همدان.